
Nové směry naratolických zkoumání

Author(s): Davidem Hermanem

Source: *Česká literatura*, červen 2008, Vol. 56, No. 3 (červen 2008), pp. 390-399

Published by: Institute of Czech Literature, The Academy of Sciences of the Czech Republic

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/42687410>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Česká literatura*

JSTOR

Nové směry naratologických zkoumání

Rozhovor s Davidem Hermanem

David Herman (1962) patří k nevýznamnějším představitelům současné americké i světové naratologie; v současné době působí jako profesor anglistiky na Ohio State University (Columbus). Ve svém díle propojuje několik aspektů narativní teorie – klasický strukturalistický přístup kombinuje především s přístupem sociolingvistickým a s poznatky z oblasti kognitivních věd. Je autorem knih *Universal Grammar and Narrative Form* (1995) a *Story Logic* (2002), v tisku je jeho nová kniha *Basic Elements of Narrative*. Je jedním z redaktorů prestižní encyklopedie *The Routledge Encyclopedia of Narrative Theory* (spolu s Manfredem Jahnem a Marie-Laure Ryanovou; 2005), editorem knih *Narratologies: New Perspective on Narrative Analysis* (1999), *Narrative Theory and the Cognitive Sciences* (2003) a *The Cambridge Companion to Narrative* (2007). Zároveň je jedním z garantů edice *Frontiers of Narrative*, která se zaměřuje na zveřejňování nejnovějších výsledků světového naratologického výzkumu a je vydávána pod záštitou University of Nebraska.

V roce 1995 se David Herman zúčastnil I. kongresu literárněvědné bohemistiky v Praze, kde přednesl příspěvek „The Importance of Roman Ingarden's *Das literarische Kunstwerk* for Literary Bohemistics“. V češtině publikoval několik článků, mj. „Pragmatika, Pragmatika, meta-pragmatika: kontexty pragmatických kontextů“ (*Česká literatura* 1991), „Kognitivní dimenze literárního narativu“, (*Od struktury k fikčnímu světu*, 2004) a „Poetika a politika v Praze“ (*Česká literatura* 2001). V edici *Theoretica* (ÚČL AV ČR) mu v roce 2005 vyšla kniha *Přirozený jazyk vyprávění*.

Rozhovor byl veden pomocí e-mailu na počátku roku 2008.

Naratologie

Co všechno podle vás leží v oblasti zájmu dnešní naratologie? Respektive, existuje nějaký aspekt lidské existence, na nějž není možné naratologii aplikovat?

– Narativní teorie se zabývá strukturami a funkcí příběhů, a to bez ohledu na kontext či médium, skrze něž je vyprávění příběhů zprostředkováno (podrobněji viz odpověď na druhou otázku a také v poznámce o „transmediální naratologii“). To znamená, že oblast vyprávění zahrnuje narativy ve všech jejich podobách, od příběhů, které si lidé vyprávějí v každodenním osobním styku, přes orální historii a autobiografii, filmy, grafické romány a příběhy spojené s digitálním prostředím až po obrovské množství všech těch příběhů, které najdeme ve světové literatuře.

Klíčovou otázkou je, co konstituuje vyprávění? To je totiž pravým objektem narativní teorie – naratologie (mimochodem, v Severní Americe slovo *naratologie* zavání kvazistrukturalistickým přístupem, proto někteří badatelé tento termín nahrazují pojmem *narativní teorie*, aby jasně ukázali svůj zájem o všechny přístupy k analýze narativů, včetně těch, které vznikly po strukturalismu [viz také odpověď na následující otázku]). Shodou okolností jsem právě dokončil knihu *Basic Elements of Narrative*, která hledá odpovědi právě na tuto otázku: tedy co konstituuje narativ? Dovolte, abych namísto odpovědi na to, co narativní teorie nemůže analyzovat, stručně shrnul argumenty ze své knihy, která se pokouší charakterizovat, co jsou příběhy a jak fungují, a naznačuje, které kognitivní a komunikativní aktivity oblast narativní analýzy skutečně zahrnuje.

Moje kniha je založena na interdisciplinárním přístupu ke studiu příběhů. Ke svému zkoumání využívám vícero systémů (včetně teorií procesů kategorizace, sociologického výzkumu komunikační interakce a ideí z oboru filozofie mysli) a tvrdím, že narativy můžeme nahlížet pod různými úhly: jako kognitivní strukturu či způsob rozumění zkušenosti, jako typ textu (tj. jako kategorie textového typu) a jako zdroj komunikační interakce. Používám tuto multidimenzionalitu vyprávění jako bázi pro analýzu jeho základních elementů. Specifikuji čtyři takové elementy a říkám, že jsou ve větší či menší míře identifikovatelné ve všech narativech. Tyto čtyři elementy ve skutečnosti konstituují podmínky *narativity*, neboli to, co činí příběh (interpretovatelným) příběhem.

Prototypická narativní reprezentace může být charakterizována jako:

i. Reprezentace, která je umístěna ve specifickém diskurzivním kontextu či příležitosti vyprávění, a z této pozice musí být také interpretována.

ii. Tato reprezentace navíc podněcuje interprety k tomu, aby si vytvářeli inference o směru času v jednotlivých událostech.

iii. Tyto události jsou navíc takové, že do světa příběhu, který zahrnuje lidské či jakoby lidské agenty, zavádějí jistý druh nepořádku a nerovnováhy, ať už je tento svět prezentován jako aktuální, fikční, realistický, fantastický, vzpomínkový či snový nebo jiný.

iv. Tato reprezentace tlumočí skrze plynoucí svět příběhu životní **zkušenost** a zdůrazňuje tlak událostí na reálné či imaginární vědomí jimi ovlivněné. Tak – s jednou důležitou námitkou – můžeme tvrdit, že vyprávění centrálně souvisí s *qualia*, termínem používaným filozofy, aby mohli odkazovat k tomu, „jak to je“ pro někoho či pro něco mít konkrétní zkušenost. Zmíněná námitka se týká skutečnosti, že současný výzkum vyprávění se zároveň opírá o debaty, které se zabývají podstatou vědomí jako takového.

Dodatek: Když odkazují k narativním reprezentacím, mám na mysli všechny reprezentace, které mohou být zahrnuty do kategorie „vyprávění“ textového typu, bez ohledu na to, jakým sémiotickým médiem je tato reprezentace utvořena či šířena.

Které moderní směry ve světové naratologii považujete za vůdčí a slibné?

– V roce 1999 jsem v úvodu k *Narratologies: New Perspectives on Narrative Analysis* (Columbus, Ohio State University Press) uvedl, že se naratologie posunula do své „postklasické fáze“. Termín *postklasická naratologie* odkazuje k systému narativního výzkumu, který je vystavěn na díle klasických strukturalistických naratologů, ale doplňuje tato raná díla o koncepty, které nebyly myslitelům jako Roland Barthes, Gérard Genette, A. J. Greimas a Tzvetan Todorov ve zlaté době strukturalismu k dispozici. Podle mého názoru ty nejslibnější návrhy postklasické naratologie zahrnují *naratologii kognitivní*, která studuje dimenze vědomí vyprávěcí praxe, kdekoli a jakkoli se tato praxe vyskytuje (k tomu také má odpověď na otázku č. 8); *feministická naratologie*, která zkoumá to, jak se genderové záležitosti projevují na produkci a interpretaci příběhů; a konečně *transmediální naratologie*, která je založena na předpokladu, že narativní praxe v různých médiích má podobné rysy jen do té míry, do jaké jsou všechny narativy textového typu; příběhy jsou dále tvarovány možnostmi a omezeními daného média (tj. tištěný text, film, komiks a grafický román aj.). Transmediální naratologie tedy na rozdíl od naratologie klasické popírá, že rovina příběhu ve vyprávění zůstává zcela invariantní v případě změny média. Navíc tvrdí, že příběhy mají „jádra“, která mohou být více či méně úplně a nápadně převedena do jiných médií – částečně v závislosti na sémiotických vlastnostech zdrojového a cílového média.

O dalších současných směrech v narativní teorii pojednává kniha *The Cambridge Companion to Narrative* (ed. David Herman. Cambridge, Cambridge University Press 2007), která obsahuje kapitoly o ideologických přístupech ke zkoumání narativu, rétorických a etických teoriích vyprávění, přístupech lingvistických a stylistických, o studiu vyprávění v digitálních médiích a též například o výzkumu postkoloniálních literárních narativů aj.

Existuje, z vašeho úhlu pohledu, nějaký zásadní rozdíl mezi americkou a evropskou naratologií?

– Myslím, že největší rozdíl tkví v tom, že v Evropě nikdy nebyla naratologie jako legitimní nástroj textové analýzy zavržena. Proto zde existuje souvislá naratologie už od doby frankofonního strukturalismu v padesátých a šedesátých letech dvacátého století. Ovšem v tomto smyslu můžeme mluvit ještě o delší tradici, vzhledem k tomu, že myšlenky rozvinuté ruskými formalisty a též členy Pražské školy (Šklovského termíny *fabule* a *syžet*, Tomaševského *vázané* a *volné motivy*, Mukařovského *aktualizace*) hrály klíčovou roli v letech šedesátých, kdy byla naratologie založena jako svébytná disciplína.

Naproti tomu v Severní Americe obnovila naratologie svou reputaci teprve nedávno. Ztratila ji totiž v osmdesátých letech 20. století, kdy důraz na historický a kulturní kriticismus odvedl literární vědce od formální analýzy textů, a zvláště pak od technik textové analýzy spojovaných se strukturalismem a strukturalistickou naratologií. Až na konci osmdesátých let a v letech deva-

desátých začali teoretikové vyprávění pracovat na vytvoření formálního instrumentáře naratologie, a to s ohledem na širší otázky genderové problematiky, kulturních kontextů, kognitivních stavů a dispozic čtenářů a literárních postav. Tak se ustavila *postklasická naratologie* (jak jsem ji pojmenoval v předchozí odpovědi), jež získala své místo na poli literární vědy, a tak byla naratologie znovu a obecněji potvrzena jako legitimní a produktivní oblast zkoumání.

Zdá se, že naratologie od svých počátků byla víceméně svázána s (uměleckou) literaturou a jejím studiem. Dnes však je pole naratologického výzkumu mnohem širší a naratologie jako taková také daleko populárnější. Jak lze vysvětlit tento vývoj? – Mnozí vykladači hovořili o „narativním obratu“ v rámci humanitních a sociálních věd, ale i jiných oblastí, a je velice zajímavé spekulovat o možných faktorech, které vysvětlují základ a rozsah tohoto obratu k narativu. Matti Hyvärinen ve svém příspěvku do sborníku nazvaném *The Travelling Concept of Narrative* (http://www.helsinki.fi/collegium/e-series/volumes/volume_1/index.htm) sleduje rozsah dnešního rozptylu či rozšíření narativu přes disciplinární hranice. Hyvärinen částečně vychází z myšlenek Martina Kreiswirthe, který na téma narativního obratu publikoval několik studií. Naproti tomu filozof Galen Strawson tvrdil, že narativní obrat zašel příliš daleko. Důsledkem je podle něho přílišná šíře pojmu *vyprávění* a přílišné spolehnutí se na *ideu vyprávění*, kdykoli ji spojujeme s psychologickými, epistemologickými a etickými otázkami.

Každopádně můžeme si dovolit říci, že příběhy jakožto vysvětlení něčeho, co se přihodilo konkrétním lidem za konkrétních okolností a se specifickými důsledky, začaly být nahlíženy jako základní lidská strategie, která umožňuje, abychom se dohodli na času, procesu a změně. Strategie, která jde proti „vědeckým“ modelům vysvětlení, jež jevy charakterizují jako pouhé instance obecných zákonů – ovšem narativní strategie vědecké modely nikterak neohrožuje. Narativ jako kognitivní schéma a diskurzivní typ, které jsou ztělesněny jak literárními, tak neliterárními formami vyjádření, patří dnes do oblasti sociálněvědních i jiných disciplín, od sociolingvistiky, analýzy diskurzu, studia komunikace přes literární teorii a filozofii až po kognitivní a sociální psychologii, etnografii, sociologii, mediální studia, umělou inteligenci a studium organizací, lékařství, právní vědy a historii. Výsledkem je exponenciální růst (mezinárodního) výzkumu a vzdělávacích aktivit soustředěných kolem narativu.

Každá odpověď na otázku, proč je tomu tak, „proč ten vzrůstající zájem o narativ“, je spekulativní. Zkusmo bychom v odpověď mohli odkázat na globalizaci (jak ve smyslu finančním, tak ve smyslu telekomunikačních technologií). Je možné, že by srovnání rozmanitých kulturních tradic podnítil zájem o vyprávění příběhů jako o společnou praxi a možný nástroj vzájemného porozumění? Lyotard ve své knize *Postmoderní podmínka* ukazuje zcela odlišný a zároveň méně optimistický obrázek. Podle něho souvisí postmoderní moment s úpadkem velkého narativu (např. pohyb lidstva k sociální emancipaci či výhody vě-

deckého pokroku) a rozbujením velkého množství „malých narativů“. Narativ jako zdroj mezikulturního porozumění či příběhy jako to, co zbylo po rozpadu osvícenských ideálů – nejsou to náhodou ekvivalenty rčení, že vidíme tutéž sklenici buď jako napůl plnou, či napůl prázdnou?

Projekty

Jste editorem projektu Frontiers of Narrative a zároveň výkonným ředitelem Project Narrative, který zahrnuje různé oblasti naratologického studia a též různé přístupy k těmto oblastem. Mohl byste tyto projekty představit českému publiku? – Ediční řada *Frontiers of Narrative*, která vznikla v roce 2001, vychází v rámci University of Nebraska Press. Zatím bylo publikováno (či vzápětí bude) devět knih a na mnohých dalších se pracuje či se o nich uvažuje.

Frontiers of Narrative reaguje na podnět „narativního obratu“, o němž jsem se již zmínil, a usiluje o to, stát se ohniskem mezidisciplinárního studia vyprávění. Jinými slovy, tato ediční řada usiluje o zdůraznění důležitosti narativu v rozmanitých konstelacích a typech lidské aktivity. Knihám publikovaným v této edici je společně trvalé a pečlivé zaměření na podstatu a oblast narativu, ale zároveň jsou též příznačné mnohostí metodologických směrů a soustředěním na různé typy narativu – od příběhů o domácím násilí, o vašem obvodním lékaři přes literární narativy až k narativům zprostředkovaným elektronickými médii.

Project Narrative je nový, interdisciplinární projekt, který byl spuštěn v roce 2006 na Ohio State University a jeho cílem je podporovat moderní výzkum a výuku v oblasti studia vyprávění. Informace o tomto projektu je možné nalézt na naší webové stránce (<http://projectnarrative.osu.edu>), ale rád bych dodal pár doplňujících informací.

Idea Project Narrative se zrodila, když děkan Ohio State University vyhlásil soutěž o granty „Targeted Investing in Excellence“. Různé katedry a oddělení v rámci těchto kateder byly vyzvány, aby si o tento druh grantové podpory zažádaly – projekty měly být koncipovány tak, aby posílily pověst a pozici Ohio State University tím, že vytvoří „oblasti špičkového výzkumu“. Současně měly na univerzitu přilákat špičkové studenty a učitele, kteří posílí její prestiž, a to jak v národním, tak i mezinárodním měřítku. Katedra anglistiky je velmi dobře profesně obsazena a má i dobré zázemí v učitelích a studentech, kteří se zabývají problematikou narativu a narativní teorie. Proto jsme se rozhodli ucházet se o tento grant a měli jsme štěstí, že náš projekt byl fakultou humanitních studií odsouhlasen – tím „my“ rozumím ty členy naší katedry, kteří tvoří jádro celého projektového týmu, jmenovitě jsou to Frederick Aldama, Brian McHale, James Phelan a já.

Project Narrative naplánoval několik výzkumných symposií, z nichž to první, nazvané „Multikulturální narativy a narativní teorie“, se konalo loni v říjnu (pro podrobnější informace viz http://projectnarrative.osu.edu/events/yr2006/10-18_symposium.cfm). Nadto pořádáme volné přednášky, workshopy a též kurikula, které se týkají pregraduálního studia na obecné úrovni a graduálního studia na specializační úrovni v předmětu narativní studia. Ovšem

jedním z explicitních cílů projektu je ustavit multiinstitucionální spolupráci a vytvořit kontakty s naratology po celém světě. V tomto smyslu existuje mnoho mezinárodních hostujících specialistů pracujících pod záštitou našeho projektu – dosud jsme přivítali pět výzkumníků, včetně doktorských a postdoktorských studentů, kteří přijeli z pěti různých zemí: z Číny, Dánska, Německa, Estonska a Finska.

Obecně lze říci, že náš projekt se snaží být integrativní a inkluzivní, ne exkluzivní. To je možné proto, že máme dostatečně široce definovaný okruh našeho zájmu – narativ. Projekt chce být centrem interdisciplinárního výzkumu příběhů a chce zvát badatele z oblasti věd a umění, kteří se zajímají o jakýkoli aspekt narativu – ať už v literatuře, osobním styku, ústní tradici, tištěných médiích, grafických románech, kinematografii, digitálních médiích či v jakémkoli jiném druhu narativního zobrazení (výrazu). Seznam našich spolupracovníků tak zahrnuje učitele a studenty ze širokého spektra kateder, včetně lingvistiky, filozofie, komunikačních studií, klasických studií, psychologie, pedagogiky, srovnávací literatury, historie, geografie, jazyků a ženských studií.

Mohl byste dále říci něco bližšího i o projektu Routledge Encyclopedia of Narrative Theory – přiblížit českému čtenáři jeho obsah a cíle?

– Rád bych začal dobrou zprávou: tím, že encyklopedie byla právě vytištěna v paperbackové verzi a že stojí okolo 55 dolarů – pro srovnání, vázaná verze stála 240 dolarů. My editoři (Manfred Jahn, Marie-Laure Ryanová a já) jsme tím naprosto nadšeni, protože to znamená, že teď je kniha dostupná studentům, kteří jsou jednou z primárních cílových skupin celého projektu.

Ke knize samotné: obsahuje cca 450 abecedně uspořádaných hesel, na jejichž sepsání se podílelo více než 200 expertů z celého světa. Celkový rozsah knihy je přes 700 stran, obsahuje též systematický, sedmaosmdesátistránkový rejtrík, který umožňuje čtenáři, aby se k jádru toho, co ho zajímá, dostal více cestami. Když jsme organizovali a editovali text, měli jsme na mysli několik základních axiomů: skutečnost, že narativ leží ve středu zájmu nejrůznějších disciplín, vzbuzuje poptávku po tom, aby badatelé, učitelé i studenti měli přístup ke komplexnímu referenčnímu zdroji – takovému, který jde napříč disciplinárními specifiky a poskytuje informace o klíčových konceptech, kategoriích, distinkcích a technických nomenklaturách, které vyrostly okolo studia narativu ve všech jeho podobách. Encyklopedie si klade za cíl být právě takovým referenčním nástrojem, jenž poskytuje studentům a výzkumníkům odkazy na zdroje, které se v rámci těchto disciplín soustřeďují na koncepty vyprávění příběhů a používají metody narativní analýzy. Encyklopedie na jedné straně dostatečně pokrývá jak strukturalistické modely, tak i další rámce vyvinuté pro účely narativní analýzy, na straně druhé se pokouší poskytnout široký přehled paradigmat analýzy příběhů napříč médii i žánry – od filmu, televize, opery a digitálního prostředí, po klábosení, sportovní přenosy, komiks, grafický román a nekrolog, abych zmínil alespoň některé.

Hesla obsažená v knize pokrývají historii dané oblasti, klíčové termíny a koncepty vyvinuté teoretiky vyprávění, různé školy a přístupy, důležité debaty a široký okruh disciplinárních kontextů, v nichž primárně figurují narativy. Encyklopedie klade důraz na ideje, a v důsledku toho neobsahuje hesla věnovaná jednotlivým teoretikům, ovšem již zmiňovaný detailní rejstřík umožňuje čtenářům sledovat důležité příspěvky minulých i současných teoretiků narativu.

Hlavní část encyklopedie sestává z pěti typů hesel: minieseje (3 000 slov) věnované klíčovými tématům, konceptům a přístupům; hesla o rozsahu 1 000 slov se zabývají důležitými koncepty a formami narativu; pětiset- a dvouslovná hesla vykládají konkrétní žánry, technické termíny a klíčové myšlenky; a konečně miniaturní definice, které poskytují stručný náčrt jednotlivých pojmů, jako například *autodiegetický vypravěč* či *vypravující já*, a které nabízejí křížové odkazy na hesla, v nichž je možné najít důkladnější osvětlení jednotlivých problémů. Hesla obsahují křížové odkazy k jiným heslům a také seznam návrhů pro doplňující četbu, čímž je navýšena jak vzdělávací hodnota knihy pro studenty, tak její vědecká hodnota pro pokročilé badatele, kteří tak mohou jít přímo po nejnovějších informacích o daném tématu.

O Davidu Hermanovi

Vystudoval jste angličtinu a filozofii, absolvoval několik kurzů ze srovnávací literatury a lingvistiky. Co vás tedy přimělo věnovat se naratologii jako hlavnímu oboru?

– Tento příběh je spíše podivný a trochu anachronický. Když jsem pracoval na doktorátu, byl základním paradigmatem kritické teorie poststrukturalismus. Zatímco jsem si pročítal poststrukturalistické teoretiky jako Derrida, de Man, Lyotard či jiní, přemýšlel jsem nad tím, že by mohlo být zajímavé jít zpět a studovat i strukturalisty, na které tito poststrukturalisté negativně reagovali. Touto cestou jsem se dozvěděl o naratologii, která se původně jevila jako jistá podoblast strukturalismu. Později jsem začal číst Geralda Prince, který napomohl tomu, aby se naratologie dostala do Severní Ameriky. Pod jeho vedením jsem pak prováděl výzkum pro svou disertaci. Princovo dílo na mne udělalo veliký dojem a otevřelo mi pohled na ta výzkumná témata, o nichž jsem se domníval, že by mohla být pro moje studium produktivní. O nějakých dvacet let později mám stále pocit, že jsem s průzkumem těchto témat sotva začal.

Ve své knize Story Logic kombinujete myšlenky narativních gramatik se sociolingvistickými koncepty a s oblastí kognitivní naratologie. Proč jste se rozhodl zkoumat právě tyto tři oblasti naratologického výzkumu společně.

– Odpověď na tuto otázku je propojena s tím, co jsem již řekl. Ve chvíli, kdy jsem začal studovat strukturalistickou naratologii, začal jsem se zabývat lingvistikou – částečně proto, že si strukturalisté mysleli, že mohou použít saussurovskou lingvistiku jakožto vědu, o níž mohou opřít studium narativu (mezi jinými kulturními fenomény). Naštěstí krátce po tom, co jsem získal své první

učitelské místo, jsem byl požádán, abych učil graduální seminář z předmětu analýza diskurzu. A zatímco jsem studoval lingvistickou pragmatiku, Goffmanovu interakční sociolingvistiku, konverzační analýzu, etnografii komunikace a další lingvistické koncepce, šel jsem de facto proti limitované aplikovatelnosti saussurovské teorie jazyka na analýzu narativně organizovaného diskurzu – nebo obecněji diskurzu, abych byl přesný.

Připomeňme, že jedna ze Saussurových základních premis je, že *parole*, neboli situační použití jazyka v konkrétních komunikačních kontextech, leží mimo doménu toho, co nazýváme lingvistickou vědou, která se neustále omezuje na *langue* – neboli na systém, který zakládá jakoukoli specifickou výpověď či komunikační akt. Myšlenky, na které se můj seminář analýzy diskurzu soustředil – od pojmu postupně strukturovaných systémů přes pojem slušnosti k distribuci dané a nové informace v toku řeči – se točily okolo systematickosti jazyka v jeho užití. Tato práce mne také utvrdila v potřebě obohatit klasické strukturalistické rozumění jazyku vyprávění o současnější práce z oblasti teorie jazyka. Oblast literární naratologie mohla z většího sblížení se se sociolingvistickými, diskurzivně analytickými a jinými pracemi, které jsou nahlíženy jako kontextuální komunikační praxe, jenom získat. Navíc výzkum diskurzivního rozumění vznikl jako podoblast kognitivní vědy a ukazuje, jak může být lingvistika nahlížena jako součást konstelace disciplín soustředěných okolo podstaty a projevů mysli. Od této chvíle jsem se začal zajímat o projekt kognitivní naratologie, který konkrétně zkoumá ty aspekty narativního diskurzu, které souvisejí s myslí.

Zde bych ještě rád doplnil odpověď na druhou otázku – alespoň o to, že ona „souvislost s myslí“ může být ve spojení s kognitivní naratologií studována na pozadí nejrůznějších faktorů spojených s tvarem a interpretací narativů, včetně aktivit vypravěčů utvářejících příběhy a procesů, které interpreti používají k pochopení narativních světů (neboli „světů příběhů“) evokovaných narativními reprezentacemi nebo artefakty, a kognitivních stavů a dispozic postav v těchto světech příběhů. Dodejme pouze, že vztah mezi myslí a narativem může být studován v souvislosti se dvěma dalšími dimenzemi, a to do té míry, do níž příběhy fungují jako (1) cíle interpretace, ale i (2) nástroje, kterými můžeme rozumět zkušenosti – zdroje našeho strukturování a chápání světa – z její vlastní podstaty. *Story Logic* začala zkoumat pouze některé z těchto faktorů a některé z mých současných projektů stavějí na výsledcích představených v této knize, tzn. pokoušejí se vybudovat nové nástroje pro účely kognitivní naratologie.

Učíte hned několik kurzů z oblasti naratologie a z oblastí spřízněných. Považujete tedy naratologii za samostatný obor, jakými jsou například anglistika či filozofie? Proč je vzdělání v oblasti naratologie tak důležité?

– Z mého úhlu pohledu je naratologie/narativní teorie jistým druhem metadisciplíny. To znamená, že abychom mohli dobře uchopit a popsat příběhy, musíme kombinovat vhledy z různých oblastí, včetně lingvistiky, filozofie, teorie

literatury, etnografie aj. Navíc, protože jsou příběhy a jejich vyprávění ústředním aspektem lidské existence, je z mého pohledu dobré dostat do kurikula jak na pregraduální, tak na graduální úrovni nástroje, které byly vyvinuty pro účely studia narativu.

V této souvislosti bych měl pravděpodobně zmínit projekt, na kterém právě pracuji spolu se svými dvěma kolegy, totiž připravovaný sborník *Options for Teaching Narrative Theory*. Tento sborník bude obsahovat příspěvky, které zkoumají pedagogické strategie určené ke studiu vyprávění v různých pedagogických situacích (např. pregraduální × graduální kurzy), dále příspěvky zabývající se problematikou učení o narativních elementech (např. čas, charakterizace, hlas), studiem narativu v různých žánrech a médiích a konečně oblastí učení některých klíčových oblastí studia, s nimiž má naratologie společné styčné plochy (např. teorie genderu, studium etnicity aj.).

Česká teorie

Česky vám zatím vyšla jedna kniha a několik článků. Dotýkáte se v nich mimo jiné i některých českých (naratologických) konceptů. To je pro nás povzbudivé – jak jste se vlastně „setkal“ s českou teorií?

– Měl jsem to štěstí, že jsem se během svého doktorského studia na University of Pennsylvania, kde jsem navštěvoval kurzy Petra Steinera, s českou literární teorií mohl seznámit. Zčásti i proto, že Petr je vynikající odborník a energický učitel, a to do té míry, že jsem nakonec použil některé ideje díla Jana Mukařovského ve své disertační práci – konkrétně v kapitole, v níž jsem porovnával anglo-americkou teorii řečových aktů s polyfunkčním systémem jazyka Pražské školy (jazykové akty jsou polyfunkční, takže je nemožné oddělit referenční či expresivní funkci od textu, který má též funkci estetickou, a naopak). Tato část mé disertace byla de facto jádrem celého mého projektu (který jsem nakonec upravil a vydal jako svou první knihu pod názvem *Universal Grammar and Narrative Form*), takže by se dalo říci, že považuji českou literární teorii za naprostý základ svého myšlení o této oblasti a svého osobního vývoje jakožto vědce.

Také bych zde však měl zmínit vliv skvělého díla Lubomíra Doležela. Poprvé jsem četl Doleželovy práce, když jsem pracoval na jiných částech své disertace, a byl jsem naprosto zaujat jejich čistotou, přesností a rozsahem. Začal jsem si s Lubomírem psát (domnívám se dokonce, že to bylo ještě před zavedením e-mailu!), a tak začal plodný pracovní vztah – bylo mi ctí zahrnout Lubomírovi fundovanou kapitolu o možných světech a jejich přístupu k problematice historického × fikčního narativu do *Narratologies*, o nichž jsem se zmínil. Jeho *Kapitoly z dějin strukturální poetiky a Heterocosmica* (kromě dalších naratologických a stylistických prací) navíc považuji za špičkové publikace ve svém oboru. Takže dva z mých intelektuálních „hrdinů“, tedy Petr a Lubomír, jsou oba Češi.

Rád bych ještě dodal, že o něco později jsem se seznámil s novější českou jazykovou teorií – např. s Danešovými pracemi o funkční větné perspektivě –, a to když jsem podnikal detailnější navazující výzkum v tomto poli.

Kterou část české literární teorie pokládáte za nejzajímavější, respektive která její část nejvíce přispěla do světového kontextu (pokud taková existuje)?

– To, co mne nejvíce zaujalo na české teorii, je způsob, jakým se členové Pražské školy (a později čeští teoretici touto školou ovlivnění) věnovali interdisciplinárnímu integračnímu výzkumu – a konkrétněji způsob, jakým jejich dílo kombinuje literární teorii s teorií jazykovou. Z mého pohledu je jedním z nejšťastnějších aspektů studia literatury v Severní Americe právě způsob, jakým se bádání na literárním poli oddělilo od výzkumu v oblasti lingvistiky a jazykové teorie (naproti tomu ve Velké Británii stále ještě existuje silná tradice stylistiky, nebo, jak je dnes nazývána, „literární lingvistiky“). Pražská škola ustavila důležité základy pro lingvistické přístupy k literatuře obecně a k literárnímu narativu konkrétně. Na těchto základech bychom měli stavět své současné práce a nezapomínat na závazek, který máme vůči těm badatelům, kteří nám prošlapali cestičky, včetně těch českých.

Ptal se Bohumil Fořt.